

Jan matros

Det var en gang en seilskute som lå og drev i dødstillen ved en fjern, ubebodd kyst. Gufset det opp med et lite vindpust såpass at seilene fyltes, døde den like brått som den var kommet, og strømmen tok skuten og sopte den innunder land igjen.

Da de hadde ligget der og drevet et par ukers tid eller vel så det, fikk de se en skummende elv som fosset ut i havet. Langs elven var det vakre trær og grønt gress, og kapteinen lot størsteparten av mannskapet få lov til å ro i land både for å hente vann og for at de kunne forlyste seg i det grønne.

Men de måtte love ikke å fjerne seg mere enn et børseskudd fra skipet, så de kunne være fort ombord igjen i tilfelle det ble vind.

De fulgte elven, og da de hadde gått en stund, kom de til en fager, liten dalsenkning hvor det vokste så overdådig rikt med alle slags spiselige bær, at de ble gående der og plukke og spise til de ikke orket røre seg, og så sovnet de.

Men Jan matros, som var den yngste av dem alle, eide ikke lyst til å sove. Han vandret lenger og lenger innerter dalen, og dess lenger han gikk, dess fagrere ble det med bær og blomster og fugler med skinnende fjær. Til slutt ble han trett og la seg i gresset og sovnet, han også.

Akkurat mens det var, smalt det et skudd. Det hadde tatt på å klare, og mannskapet skulle forte seg ombord.

De styrtet ut av søvnen og la på sprang ned til stranden.

Men da de skulle telle etter om de var der alle, så manglet Jan matros. Og de ropte, og de skjøt med pistol, og de blåste i et digert horn, men ingen Jan matros kom, og så måtte de ro ombord og seile ham foruten.

Sent på dag våknet Jan matros. Han løp nedetter dalen, men kameratene var der ikke, og da han nådde stranden, så han skipet langt ute på havet, og det fjernet seg og ble mindre og mindre, til det svant og ble borte.

Han ble så full av sorg at han både gråt og klaget der han stod forlatt av alle. Mørkt ble det også, og han tok og lette seg et skjul for natten oppe i et høyt tre, og bad sin sjel Gud i vold.

Neste morgen, straks solen rant, gav han seg på vandring for å finne frem til folk. Han gikk den dagen og

en dag til, og så kom han til en stor skog, som var så tett at det nesten ikke var råd til å slippe frem. Men han smøg og han krøp og ble så sundrevet og fillete som den verste fant, og langt om lenge kom han til en åpen plass inne i tykkeste skogen.

Midt på plassen lå et stort, gulmalt hus, og i døren stod en fin jomfru og svalte seg.

Jan matros hilste og spurte om han måtte få lov til å komme inn, for han var så sulten og utkjørt av å bryte seg vei gjennom skogen at han var nær ved å dø.

«Å, arme deg, se å kom deg videre så fort du kan», sa jomfruen. «Her bor det bare røvere, og får de se deg, tar de og hugger deg i småbiter.»

Men Jan matros var like glad med hva de gjorde med ham. Mat og hvile måtte han ha, sa han, og så slapp hun ham inn.

Da han hadde spist og sovet, fortalte hun ham at hun var en prinsesse røverne hadde tatt. De holdt henne skjult her inne i tykkeste skogen for at ingen skulle finne henne. Men kom han noen gang på sin vei gjennom verden forbi hennes fars kongsgård, måtte han gå innom og hilse og si at hun levde i lengsel og i sorg etter dem der hjemme.

Og så bad hun ham atter igjen om å forlate huset i skogen før røverne vendte hjem til kvelds.

Men Jan matros sa at enten fikk de fare begge eller ingen. For han var ikke den kar at han forlot henne bare for å frelse seg selv, sa han.

Da prinsessen forstod det var Alvoret hans å bli, hentet hun en pung med gullpenger og gav ham. Og så bad hun ham gjemme seg i skogen til røverne var kommet vel i hus. Så skulle han freidig gå inn til dem og si: «Goddag, kamerater!» Resten ble det vel en råd med, sa hun.

Jan matros gjorde som prinsessen bad ham, og da røverne vel var kommet hjem, gikk han inn til dem og sa:

«Goddag, kamerater!»

De styrtet opp fra bordet alle som en og ropte: «Er du vår kamerat?»

«Det jeg ikke er, kan jeg bli», sa Jan matros og klemte pungen mot bordplaten så gullpengene trillet utover.

Men da røverne så alle gullpengene, ryddet de plass for ham ved bordet og bad jomfruen bære frem mat og klær til den nye kameraten deres.

Neste morgen, da de stod ferdige til å dra ut, sa røverhøvdingen, at nå hadde en fremmed funnet vei til huset i skogen, og snart kunne det komme flere. Han ville derfor foreslå at de ble hjemme etter tur en av gangen for å passe på prinsessen, og idag var det hans tur.

Alle de andre dro i vei; men da de var kommet et stykke fra huset, skilte de lag og red til ymse kanter. Jan matros vekte hesten sin inn i tykk skogen og la seg til å sove, for prinsessen hadde fylt alle lommene hans med gullpenger, så han trengte ikke plyndre og røve.

Om kvelden, da hver især skulle vise frem fangsten sin, hadde Jan matros mere enn alle de andre tilsammen, og røverne var enige om at det var en gild kamerat de hadde fått. Slik gikk det dag etter dag. Bestandig hadde Jan matros den største fangsten, og røverne ante fred og ingen fare.

Men i stillhet var Jan matros og prinsessen blitt enig om å flykte sammen, når det ble hans tur til å passe huset; og da dagen kom, valgte de de to flinkeste hestene og tok så mange penger de med rimelighet kunne bære på seg, og red til den motsatte kant av den røverne hadde tatt om morgenen.

Da det led frem på dagen, kom de til en liten stue ved veikanten. Der stanset de og gikk

inn.

Der satt en fattig kjerring ved peisen og bandt på en strømpe, og henne bad de så vakkert om et skjul å gjemme seg i, for de ventet røverne hvert øyeblikk, sa de.

«Det eneste skjul jeg har å by på, er kjelleren under gulvet her», sa kjerringen. «Men der ligger mannen og sønnen min døde, og selv er jeg for utfattig og arm til å få dem i kristen jord.»

Men prinsessen og Jan matros sa at kjelleren var mere enn god nok for dem, bare hun ville slippe dem nedi og si til røverne, når de kom, at hun ikke hadde sett dem fare forbi. Og de skulle gi henne såpass mange penger for det hun gjorde mot dem, at hun kunne begrave mannen og sønnen på kristen vis og enda ha nok til overs for seg selv resten av levetiden.

Ja, kjerringen lukket dem da ned i kjelleren og sopte vedrusk og sand over luken; men hestene leide hun inn i skogen.

Ikke før var det unnagjort, så kom røverne sprengende på skumsvette hester. De spurte om hun hadde sett en jomfru og en gutt dra forbi.

Ja, kjerringen hadde da det! Men det var alt gått mange timer fra hun så dem, så tenkte de å nå dem igjen, fikk de forte seg, sa hun, og pekte i den retning flyktingene hadde tatt.

Røverne sprenget videre uten å si takk for rettledningen. Og da hun ikke kunne skimte dem lenger, lettet hun på luken og bad rømlingene komme seg unna det forteste de vant.

De takket for hjelpen, gav henne rikelig med penger og dro til den motsatte kant av den røverne hadde tatt.

De red så lenge det var fremkommelig med hest, siden tok de foten fatt, og langt om lenge skimtet de havet mellom trestammene, og et skip som lå for anker.

Da tok prinsessen av seg den venstre skoen og gav Jan matros den. Og så tok hun ringen av fingeren og brøt den midt i to, og halstørkleet sitt delte hun, og gav Jan matros den halve ringen og det halve tørkleet som pant på at hun aldri ville gifte seg med andre enn ham.

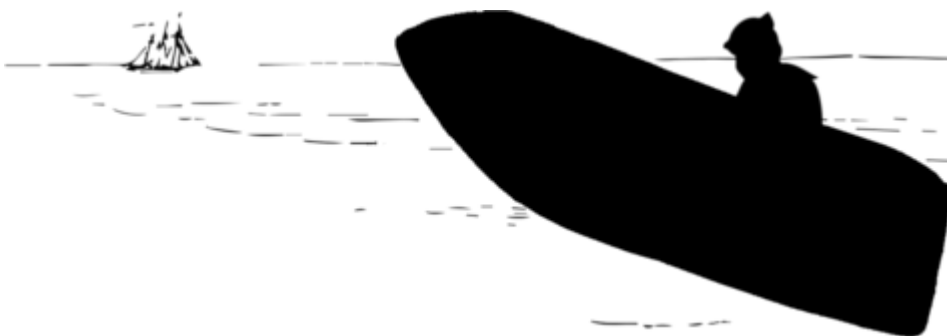
Nå ville lykken det så vel, at skipet de hadde sett ligge for anker, var utsendt av kongen for å lete etter den bortkomne datteren, og gleden ble stor da prinsessen sa hvem hun var.

Men kapteinen ombord på skipet syntes det var en bespottelig skam at en simpel matros og ikke han selv hadde frelst prinsessen ut av røvernes vold, og en natt kongedatteren sov, tok han Jan matros og satte ham i en båt uten seil og uten årer, og forlot ham midt ute på det åpne hav.

Det ble en hard og bitter natt for Jan matros. Skipet med prinsessen ombord fjernet seg mere og mere og ble borte inne i mørket, og selv drev han hjelpeløs om i den ribbede båten og kunne ikke nå henne.

Han sørget så tungt at han sovnet der han satt, og våknet igjen av at noen satt i båten og rodde så sjøen fosset om fremstavnen. Men han kunne ingen se.

«Er det en ond ånd som ror båten for meg i natt, så vik fra meg i Guds navn; men er det

en god ånd, så si meg hvem du er», sa Jan matros.

«Du skal ikke være redd», svarte det. «Vi er de to dauingene som du hjalp i kristen jord, og vi er kommet for å føre deg til kongens gård.»

Og båten gikk så fort at fugl ikke klarte å følge, og akkurat mens det var, nådde han skipet. Han ropte opp om kapteinen ville ha bud med til kongen, men det var ingen som svarte.

Da han nådde byen prinsessen var fra, kledde han seg ut i sid kofte og grått hår og skjegg, og tok tjeneste i kongens gård som vedhugger.

Langt om lenge kom skipet, og det ble stas og herlighet, kan du vite. Kapteinen skulle ha prinsessen, for kongen hadde lovt datteren og halve riket til den som frelste henne fra røverne, og det ble laget til bryllup med en gang.

Men prinsessen gråt og vegret seg, og sa at hun ingen annen ville ha enn ham som eide maken til skoen og andre halvparten av halstørkleet og halve ringen. Og for å føye henne lot kongen lese fra alle kirkebakker, at den som kunne skaffe de tre tingene, skulle få prinsessen og halve riket.

Det gikk ikke mange dagene før det yrte og krydde i kongsgården med folk som kom med umake sko, halve halskluter og isundbrukne gullringer, men ingen var maken til dem prinsessen gjemte.

Til sist kom den gamle vedhuggeren stavrende inn til kongen og prinsessen. Han hadde en umake sko, en halv halsklut og en isundbrukket ring, sa han, og spurte om lov til å vise dem frem.

Hoffolkene lo og drev gjøn med gamlingen, men kongen bad ham værsågod komme frem med tingene, og straks prinsessen fikk se dem, fløy hun om halsen på vedhuggeren og rev av ham parykken og det falske skjegget.

Da Jan matros stod der ung og vakker, fortalte hun at det var han og ingen annen som hadde frelst henne, og ham ville hun gifte seg med.

Men da kongen fikk vite hvor ugudelig kapteinen hadde fart frem mot Janmatros, ble han dømt til å slites mellom tolv utemte hester.

Men Jan matros fikk prinsessen og halve kongeriket, og er de ikke døde, så lever de ennå.

Ordforklaringer

- forlyste seg: more seg, fryde seg
- fant: landstryker, tater, fattig person
- sprengje: ri fort
- fremstavn: forstavn, bjelke midt på foran i en båt, forlengelse av kjølen
- umake sko: en enkelt sko, uten den andre skoen i paret

Lastet fra:

EventyrForAlle.no

Norsk folkeeventyr fra Nord-Norge, samlet av Regine Normann (1867-1939).
(Offentlig eiendom - public domain)

Kilde: [Eventyr, 1925 \(nb.no\)](#)

Teksten er noe redigert av Karl-Robert Rønning.

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Illustratør: Karl-Robert Rønning

Laget ved hjelp av bilder fra pixabay.com. (Offentlig eiendom - public domain)

Dette verket er lisensiert under følgende Creative Commons lisens: Navngivelse-DelPåSammeVilkår 4.0 Internasjonal. For å se en kopi av denne lisensen, besøk <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.